

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

ЗБІРНИК

АНАЛІТИЧНИХ ЗАПИСОК

«СТАН СЕКТОРАЛЬНИХ ПОЛІТИК **В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

2022

ЗМІСТ

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	4
ОСВІТА	19
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	38
ПУБЛІЧНІ (КОМУНАЛЬНІ) ПОСЛУГИ ТА ВІДПОВІДНА ІНФРАСТРУКТУРА	53

ПЕРЕДМОВА

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України, що почалося 24 лютого цього року, докорінно змінило усе життя українців.

Більшість громад вперше зіткнулися з таким викликом. Адже до лютого, незважаючи на триваючу з 2014 року збройну агресію РФ в Україні, громади, окрім наближених до лінії зіткнення, працювали в умовах мирного часу.

На початок війни не було нормативних документів щодо врегулювання алгоритмів організації роботи в умовах військової агресії. Натомість численні виклики, що постають перед органами місцевого самоврядування, потребують швидких та ефективних рішень. На допомогу громадам Асоціація міст України підготувала аналітичні записки щодо основних проблем органів місцевого самоврядування та шляхів їх вирішення у сферах освіти, місцевого економічного розвитку, соціального захисту і соціального забезпечення, публічних (комунальних) послуг та відповідної інфраструктури, які виникли внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну.

Аналітичні записки складені за отриманими Асоціацією міст України у лютому-травні 2022 року запитами від органів місцевого самоврядування. Ці матеріали АМУ використовує у діалозі з органами державної влади для налагодження якісного надання послуг у територіальних громадах під час дії воєнного стану і в подальшому.

Віримо у нашу Перемогу! Все буде Україна! Все буде місцеве самоврядування!

**Олександр Слобожан,
Виконавчий директор Асоціації міст України,
кандидат наук з державного управління**

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В цій аналітичній записці проведено аналіз чинного правового поля у сфері місцевого економічного розвитку із врахуванням реалій воєнного стану, надано оцінку правового регулювання сфери та концептуальні пропозиції, висновки щодо потреб в удосконаленні секторальних політик.

Враховуючи різний ступінь інтенсивності бойових дій в залежності від регіону країни, рівень руйнувань інфраструктури та обмеження щодо здійснення капітальних видатків з бюджетів органів місцевого самоврядування, можна дійти висновку, що реальні можливості для розвитку локальної економіки фактично мають лише території в тилу. Також, подальше повоєнне відновлення інфраструктури ділової активності на деокупованих територіях можливе лише за фінансової підтримки з боку держави та міжнародних організацій. Таким чином, можна дійти висновку, що перелік наступних нормативно-правових актів, що зазначені у цій аналітичній записці не є вичерпним та буде змінюватися у залежності від реалізації тих чи інших політик органами державної влади щодо стимулювання ведення підприємницької діяльності, використання наявних людських, грошових та природних ресурсів:

1. Конституція України
2. Європейська хартія місцевого самоврядування
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-1
5. Податковий кодексу України від 02.12.2010 №2755-1
6. Кодекс законів про працю
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-М
8. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-111
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-М
10. Кодекс України про надра від 27.07.1994 №132/94-ВР
11. Водний кодекс України від 06.06.1995 №213/95-ВР

12. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII
13. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 №156-Ш
14. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-1 від 17.02.2011
15. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 N 2404-1. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-III
16. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 №5007-1
17. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 №108/95-ВР
18. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31.03.2020 №552-IX (Набрання чинності, відбудеться 01.07.2021)
19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» від 24.07.2021 №711-X
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки» від 05 серпня 2020 р. № 69
21. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» від 11 березня 2022 р. № 252
22. Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» від 03.03.2022 №2116-IX

Ключовими напрямками у сфері місцевого економічного розвитку під час воєнного стану є:

Стратегічне планування на рівні територіальних громад

Основна нормативно-правова база:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 №156-УШ
2. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-Ш
3. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку»
4. Наказ Мінрегіону «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації ре-

гіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» від 31.03.2016 № 79

Протягом 2021 року Верховною Радою було розглянуто лише у першому читанні законопроект № 5323 «Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики».

Водночас, враховуючи реалії воєнного стану, необхідна зміна підходу до стратегічного планування та державної регіональної політики відповідно до функціонального типу територій, що визначатиметься у залежності від рівня шкоди, завданої внаслідок бойових дій. Таким чином, на базі законопроекту №5323 необхідно напрацювати нову ініціативу, що змінюватиме підходи до державної регіональної політики та передбачатиме механізми післявоєнного відновлення територій.

Потребують оновлення та удосконалення і Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, що були розроблені Мінрегіоном із врахуванням пропозицій АМУ і наразі не затверджені наказом через відсутність змін до рамкового закону.

Релокація підприємств із територій бойових дій

Основна нормативно-правова база:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 305 «Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта” в умовах воєнного стану».

Програма релокації підприємств здійснюється Урядом за посередництва обласних військових адміністрацій. Постанова Уряду № 305 регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки і передається до Міністерства інфраструктури. Для здійснення логістики використовуються потужності ДП «Укрзалізниця» та ДП «Укрпошта».

Виходячи з практики здійснення релокації підприємств, можна дійти висновку, що органи місцевого самоврядування на даному етапі мають обмеження у двох площинах.

По перше, процедура релокації чітко зав'язана на міністерствах та обласних військових адміністраціях, що нерідко змушує органи місцевого самоврядування шукати неформальні канали комунікації під час перемовин щодо релокації.

По друге, існують обмеження чинної нормативно-правової бази, що сповільнюють процес релокації та таким чином несуть загрозу знищення виробничих потужностей унаслідок бойових дій.

Окремим питанням варто виділити збереження аукціонів для надання релокованим підприємствам виробничих приміщень. Таким чином, органи місцевого самоврядування не можуть оперативно вирішувати питання забезпечення релокованих підприємств необхідними приміщеннями, до того ж участь у торгах не гарантує перемоги підприємству, що релокується.

Спрощення процедури надання в оренду комунального майна, що використовуватиметься релокованими суб'єктами господарювання як виробничі приміщення є необхідним кроком для пришвидшення часового періоду з моменту прийняття рішення про релокацію до запуску виробництва на новому місці.

Також надзвичайно актуальним є забезпечення житлом працівників релокованих підприємств. Із практики випливає, що обласні центри не мають змоги надати розміщення працівникам та сім'ям релокованих підприємств, що у свою чергу гальмує процес перенесення виробництва на більш безпечну територію. До того ж, зберігається необхідність здійснення оцінки впливу на довкілля, що значно гальмує будівництво нових виробничих приміщень.

**Розвиток мережі
індустріальних парків**

Основна нормативно-правова база:

1. Закон України «Про індустріальні парки» від 21.06. 2012 № 5018-УІ
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-ІУ
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ
4. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 № 5205-УІ
5. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні від 17.12.2020 №1116-ІХ
6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проєкти із значними інвестиціями в Україні» від 02.03.2021 №1293-ІХ
7. Постанова КМУ від 18.03.2015 № 196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку
8. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу систем розподілу» від 14.03.2018 № 310

У 2021 році, за підтримки АМУ, розроблено та прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у про-

мисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустріальних парків від 7 вересня № 1710-ІХ.

Такі зміни, як зменшення мінімальної площі земельних ділянок з 15 до 10 Га та компенсація суб'єктам господарювання та учасникам індустріальних парків 50% витрат на підключення та приєднання до електромереж сприятимуть розбудові мережі індустріальних парків, у тому числі й комунальної власності.

Світовий досвід показує, що створення індустріальних парків стимулює зайнятість на території, адже ефект мультиплікатора передбачає створення до 5 робочих місць у супутніх сферах на одне робоче місце у виробництві.

Окрім того, зареєстровані законопроекти № 5688 та № 5689, якими вносяться відповідні зміни до Податкового та Митного кодексів України передбачають додаткові преференції для учасників, засновників та керуючих компаній. Зокрема, пропонується надання права органам місцевого самоврядування запроваджувати пільги з місцевих податків учасникам індустріальних парків без проходження регуляторної процедури та отримання висновку Антимонопольного комітету України.

Водночас, залишаються незмінними такі основні проблеми:

- ОМС немає достатнього фінансового ресурсу для швидкого будівництва ІП, часто немає можливості професійного просування майданчиків та залучення інвесторів;
- відсутність важелів впливу з боку ОМС при підключенні до мереж монополістів (світло, газ) з метою уникнення можливих ускладнень щодо вартості та часу виконання підключення;

Також, враховуючи зміни до рамкового закону, що дозволяють розміщувати на території індустріального парку складські будівлі та споруди, об'єкти логістичної інфраструктури, створення індустріальних парків як логістичних хабів у опорних територіях, сприятимуть розвитку як локальної економіки, так і забезпечуватимуть безперебійні ланцюжки поставок товарів на деокуповані території.

Загалом, розвиток мережі індустріальних парків матиме одне із ключових значень післявоєнного відновлення територій. Для цього необхідне державне фінансування та подальше вдосконалення нормативно-правової бази, перш за все у частині підключення до електромереж.

Допомога суб'єктам господарювання

Основна нормативно-правова база:

1. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 №1555-VII
2. Закон України «Про внесення зміни до пункту 5-2 розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану» від 01.04.2022 №2175-IX
3. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року № 3659-XII

Чинна редакція закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) відносить місцеві ресурси (майно, кошти місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад, об'єкти спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад) до джерел державної допомоги суб'єктам господарювання.

Водночас, Законом 2175-IX визначено, що для усіх надавачів державної допомоги, визначених пунктом 6 частини першої статті 1 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», в тому числі органам місцевого самоврядування, не потрібно враховувати норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей.

Органи місцевого самоврядування у період дії правового режиму воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування звільняються від необхідності:

1. повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги;
2. подання інформації про чинну державну допомогу.

Уся державна допомога, що надається у період дії правового режиму воєнного стану автоматично вважається допустимою.

Таким чином, органи місцевого самоврядування зможуть оперативно реагувати на виклики та надавати державну допомогу отримувачам - суб'єктам господарювання будь-якої форми власності.

Водночас, спрощення надання допомоги органам місцевого самоврядування суб'єктам господарювання після закінчення правового режиму воєнного стану є не менш важливим.

На розгляді Верховної Ради України знаходиться законопроект № 5431

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України», який пройшов перше читання. Правками, що були підтримані Комітетом з питань економічного розвитку Верховної Ради України, передбачається виключення ресурсів місцевого самоврядування із під дії обмежень, визначених для державної допомоги.

Жорстке регламентування законодавством та обмеження органами державної влади прав органів місцевого самоврядування розпоряджатися місцевими ресурсами на власний розсуд порушує фундаментальні принципи функціонування місцевого самоврядування в Україні. Також у повоєнний період органи місцевого самоврядування будуть зобов'язані забезпечити належне функціонування комунальних підприємств та об'єктів критичної інфраструктури. Таким чином, подальше звільнення органів місцевого самоврядування від необхідності проходження складної процедури погодження проектів рішень з Антимонопольним комітетом України нестиме позитивний характер для відбудови економіки територіальних громад.

Здійснення закупівель товарів та послуг гуманітарного призначення

Основна нормативно-правова база:

1. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» від 28 лютого 2022 р. № 169

Під час дії правового режиму воєнного стану наявні спрощення щодо публічних закупівель для усіх замовників, у тому числі і для органів місцевого самоврядування. Таким чином, публічні закупівлі товарів, робіт, і послуг, вартість яких становить 50 тисяч гривень і більше здійснюються без застосування процедур закупівель та спрощених закупівель. Водночас, за замовником зберігається обов'язок дотримуватись принципів здійснення публічних закупівель, визначених у статті 5 Закону України «Про публічні закупівлі» - максимальна ефективність, об'єктивне та неупереджене визначення переможця закупівлі, запобігання корупційним діям і зловживанням. Також такі закупівлі не включаються до річного плану закупівель, спрощено звітування.

Отже, наразі мета публічних закупівель із максимальної економічної ефективності (де-факто – економії бюджетних коштів під час закупівлі) зводиться до забезпечення необхідними товарами, роботами і послугами.

На практиці територіальні громади отримали спрощення діяльності щодо закупівлі товарів і послуг, водночас зіштовхнулися з двома іншими проблемами – важкістю пошуку постачальників та нестачі фінансування (або блокування оплати Державною Казначейською службою України).

Наприклад, за даними ДП “Прозорро” 61% замовників зазначили, що є проблеми з пошуком постачальників, бо ті з ким раніше працювали не працюють або не мають необхідного товару. 48% підприємств продовжують свою роботу, хоча більшість з них відзначили суттєве скорочення кількості замовлень. Ще 12% хоч і зупинили роботу свого підприємства, але планують її відновити найближчим часом. Таким чином, у поточних реаліях, через фактичні можливості логістики та постачання товарів, робіт і послуг органи місцевого самоврядування купують переважно у місцевих підприємців, що позитивно впливає на локальну економіку.

ВИСНОВКИ

З початку повномасштабного російського вторгнення економіка держави та окремих територій зазнала значного удару. Прогнозне падіння ВВП на 30% за підсумками 2022 року ставить під серйозний удар фінансову стабільність функціонування територіальних громад.

Також традиційні політики та інструменти їх імплементації, що були покликані стимулювати місцевий економічний розвиток у мирний час, на період воєнного стану потребують суттєвого перегляду.

Різні типи територій потребують індивідуального підходу та формування нових державних політик. Цілком очевидним є необхідність зміни підходів державного планування та фокусування на більш реалістичних короткострокових та середньострокових цілях. Це стосується і стратегічних документів територіальних громад.

Забезпечення зайнятості населення, в тому числі внутрішньо переміщених осіб, є надзвичайно актуальним для органів місцевого самоврядування, так як це безпосередньо впливає на стан дохідної частини місцевих бюджетів. Також це є важливим фактором недопущення соціальної напруги у місцях тимчасового проживання біженців.

При обмежених можливостях здійснення експорту та імпорту товарів, робіт та послуг надзвичайно важливим є стимулювання розвитку власного виробництва для забезпечення зростаючого попиту населення на споживчі товари. Інструментом, що може швидко забезпечити розгортання нових виробництв та відновлення роботи релокованих підприємств на умовно безпечних територіях є індустріальні парки. Розгортання мережі індустріальних парків повинно стати одним із топ пріоритетів уряду та імплементуватись завдяки розширеному фінансуванню із державного бюджету.

До того ж, на період дії воєнного стану варто спростити низку дозвільних процедур, в тому числі екологічного характеру. Визнання усієї держав-

ної допомоги допустимою (в тому числі за рахунок місцевих ресурсів) на період воєнного стану є саме тим прецедентом, що вказує на можливість прийняття урядом аналогічних рішень у сфері антимонопольного законодавства і у частині надання права більш вільного поводження органам місцевого самоврядування щодо оренди комунального майна для релокованих підприємств.

УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОАНАЛІЗОВАНИХ ПОЛІТИК НЕОБХІДНІ ЗМІНИ ДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩОДО:

- Визначення нових підходів до державної регіональної політики та відновлення територій шляхом внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики». Обов'язковою умовою є визначення типів територій у залежності від наслідків шкоди, завданої активними бойовими діями. Це дасть змогу державі напрацьовувати та впроваджувати різні політики для різних типів територій. У свою чергу це відобразатиметься і у документах стратегічного планування територіальних громад.
- Розширення та вдосконалення нормативно-правової бази, що регламентує питання релокації та похідні питання – збільшення ролі ОМС, розміщення працівників релокованих підприємств, державна підтримка релокованим СПД тощо.
- Збереження спрощень у частині допомоги ОМС для СПД після завершення правового режиму воєнного стану шляхом внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».
- Подальше вдосконалення законодавства, що регулює діяльність індустріальних парків. Зокрема шляхом розширення податкових пільг та преференцій учасникам та керуючим компаніям індустріальних парків. Надання ОМС важелів та інструментів впливу на відповідальних осіб для спрощення підключення до електричних та газорозподільчих мереж.

ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У цій аналітичній записці наведені основні проблеми органів місцевого самоврядування у сфері місцевого економічного розвитку та шляхи їх вирішення з урахуванням воєнного стану.

Відновлення економіки України – це важливий елемент із якого складатиметься загальна перемога. Основними завданнями наразі є забезпечення купівельної спроможності громадян та створення комфортних умов для ведення бізнесу. Органи місцевого самоврядування можуть мати прямий або опосередкований вплив саме на питання забезпечення належного середовища для ведення бізнесу на території територіальних громад. Водночас, реалії воєнного стану, зокрема неможливість проведення капітальних видатків обмежують можливості міст здійснювати масштабне відновлення соціальної інфраструктури та інших об'єктів як це було у попередні роки.

Наведені проблемні питання є нагальними, напрацьованими у взаємодії з працівниками ОМС та потребують оперативного вирішення. Асоціація міст України використовує дану проблематику у діалозі з відповідними центральними органами виконавчої влади. З проблемними питаннями та пропозиціями щодо їх вирішення як в сфері місцевого економічного розвитку так і в інших сферах можна ознайомитися на сайті Асоціації міст України в розділі «Децентралізація: галузевий діалог» <https://www.auc.org.ua/galuz/stalyy-ekonomichnyy-rozvytok>.

ПРОБЛЕМА 1

Відсутність диференційованого підходу до територій

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 введено поняття «функціональних типів територій». Через збройну агресію російської федерації, типи територій потребують коригування при збереженні загального підходу. Наприклад, до «прикордонних територій у несприятливих умовах» варто віднести й області на кордоні з Білоруссю – Київську, Житомирську, Рівненську та Волинську, а перелік «тимчасово окупованих територій» визначати за результатами бойових дій

та майбутніх мирних домовленостей (в найближчому майбутньому в Україні не буде такого типу територій).

Водночас, необхідно додатково визначити наступні типи територій:

1. Території, де тривають бойові дії;
2. Опорні території – регіони, що виступатимуть хабами для надання гуманітарної допомоги територіям, на яких тривають бойові дії – Одеська, Дніпропетровська, Вінницька, Житомирська області.
3. Деокуповані території – Київська, Чернігівська, Сумська, частина Житомирської областей.
4. Території тилу – регіони з найбільшим рівнем умовної безпеки. На ці території переміщується населення, здійснюється релокація підприємств.

Шляхи вирішення

- 1) Внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики» і надання Уряду можливості оперативного внесення змін до таких типів територій у відповідності до ситуації на фронті. Також регіони можна одночасно відносити як до опорних територій, так і до територій тилу.
- 2) У контексті сприяння місцевому економічному розвитку із п'яти зазначених функціональних типів територій можна застосовувати наступні інструменти та визначити ключові позиції:

Опорні території – державна підтримка із будівництва транспортних хабів.

Деокуповані території – внесення змін до нормативно-правової бази. Надання податкових преференцій та пільг для ведення бізнесу шляхом створення спеціальних вільних економічних зон із механізмом прямої компенсації можливих втрат відповідно до статті 103 Бюджетного кодексу. Забезпечення відновлення роботи підприємств у разі їх націоналізації відповідно до Закону України № 2116-IX «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» із введенням тимчасової адміністрації підконтрольної Уряду.

Території тилу – збереження більшості норм законодавства мирного часу, визначення даних територій базовими для розбудови мережі індустріальних парків та будівництва житла для переселенців. Також органам місцевого самоврядування варто надати право здійснення адміністрування місцевих податків.

ПРОБЛЕМА 2

Строки стратегічного планування

У Законі України «Про засади державної регіональної політики» визначено термін планування Державної стратегії регіонального розвитку України та стратегій регіонального розвитку на сім років. Водночас, враховуючи загрози, необхідно додатково впровадити більш гнучкі та короткострокові строки планування на період до двох років (питання потребує обговорення). Крім того, стратегії розвитку територіальних громад повинні бути чітко синхронізованими із державною та регіональними стратегіями.

Шляхи вирішення

Внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики» (як базу можна використовувати законопроект № 5323, який пройшов перше читання до початку війни) шляхом визначення нових більш гнучких інструментів планування регіонального та місцевого економічного розвитку на період воєнного стану.

ПРОБЛЕМА 3

Не розвинена мережа індустріальних парків

Розбудова мережі індустріальних парків повинна здійснюватися за рахунок державної підтримки. Створення готових майданчиків для початку виробництва є надзвичайно важливим і у контексті релокації підприємств. В умовах глобальної податкової конкуренції варто розуміти, що якщо виробники поїдуть до Румунії чи Польщі, то вже не повернуться. Українці втратять роботу, а місцеві бюджети податки.

Шляхи вирішення

1. Розширене фінансування розбудови мережі індустріальних парків із державного бюджету із виокремленням окремої бюджетної програми.
2. Прийняття у другому читанні законопроектів 5688 та 5689 щодо надання більших пільг та преференцій для учасників індустріального парку – надання ОМС можливості встановлення індивідуальних податкових пільг по місцевих податках для учасників індустріальних парків без проходження регуляторної процедури.
3. Внесення змін до законодавства щодо розвитку малих систем розподілу електроенергії.

ПРОБЛЕМА 4

Необхідність забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб

За даними Міжнародної організації з міграції, частка переселенців у загальній кількості населення України зросла до 17,5% – тобто кожна шоста людина стала внутрішньо переміщеною особою. Житловий фонд міст-обласних центрів на межі можливості прийняття нових мешканців. Таким чином, навіть при поверненні частини людей на деокуповані території існує гостра необхідність у забезпеченні переселенців доступним житлом. Водночас, будівництво житла без наявних робочих місць може призвести до виникнення анклавів та підвищення соціальної напруги у містах. Отже, будівництво має відбуватися за принципом робоче місце-житло-супутня інфраструктура.

Шляхи вирішення

1. Прийняття в цілому законопроекту №7282 «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності», що передбачає врегулювання питання будівництва тимчасового житла.
2. Забезпечення житлом працівників релокованих підприємств.
3. Створення програм пільгового кредитування ВПО із відстрочкою першого платежу до 18 місяців за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги.

ПРОБЛЕМА 5

Відсутність державної підтримки для релокованих підприємств

За інформацією Фонду держмайна, станом на середину квітня релоковано понад 400 підприємств. Водночас, наразі державна підтримка являє собою можливість використання логістичного потенціалу Укрпошти та Укразалізниці. Переміщені підприємства потребують підтримки у вигляді прямих дотацій з держбюджету з метою якомога швидшого здійснення пусконаладжувальних робіт та організації виробництва на нових територіях. Крім того, втрата промислових підприємств шляхом релокації негативно позначиться на дохідній частині місцевих бюджетів деокупованих територій.

Шляхи вирішення

1. Прийняття окремої бюджетної програми та визначення суми державної підтримки шляхом внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік».

2. Надання стабілізаційної дотації деокуваним територіям з розрахунку втрат ПДФО внаслідок релокації підприємств.

ПРОБЛЕМА 6

Відсутність спрощеного порядку та пільгових ставок оренди державного та комунального майна для цілей релокації підприємств

При здійсненні релокації підприємства несуть значні витрати. Органи місцевого самоврядування мають значний інтерес у здійсненні релокації, навіть при умові залишення ПДФО за місцем попередньої діяльності як пропонується цією аналітичною запискою, територіальна громада отримує багато інших непрямих вигод. Водночас, надання майна у оренду все одно потребує проведення торгів. Таким чином, втрачається час та існує можливість перемоги у торгах іншого суб'єкта господарювання.

Шляхи вирішення

Внесення змін до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» щодо надання права органам місцевого самоврядування здійснювати надання комунального майна в оренду виключно для потреб релокованих підприємств без проведення аукціонів.

ПРОБЛЕМА 7

Збереження стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля

Наразі у чинному законодавстві діють норми мирного часу у частині необхідності здійснення стратегічної екологічної оцінки при плануванні, для містобудівної документації, при будівництві нових об'єктів. Це створює органам місцевого самоврядування та суб'єктом додаткові перешкоди, пов'язані із тривалістю та вартістю проходження таких процедур у тому разі, якщо прийнято рішення про зміну до містобудівної документації, будівництво нових виробничих приміщень чи житла для переселенців тощо.

Шляхи вирішення

На період дії воєнного стану та протягом двох років після його закінчення на деокупованих територіях призупинити необхідність проведення SEO та ОВД шляхом внесення відповідних змін до Законів України «Про стратегічну екологічну оцінку» та «Про оцінку впливу на довкілля».

СКОРОЧЕННЯ:

МЕР – місцевий економічний розвиток

КМУ – Кабінет Міністрів України

Мінрегіон – Міністерство розвитку громад та територій України

ОМС – органи місцевого самоврядування

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В цій аналітичній записці проведено аналіз чинного правового поля у сфері освіти та тих змін, що були прийняті у зв'язку з широкомасштабної військовою агресією РФ проти України. Надано оцінку правового регулювання сфери та концептуальні пропозиції, висновки щодо потреб в удосконаленні секторальних політик.

СТРУКТУРА ОСВІТИ В УКРАЇНІ ОХОПЛЮЄ:

- дошкільну освіту;
- повну загальну середню освіту;
- позашкільну освіту;
- професійну (професійно-технічну) освіту;
- фахову передвищу освіту;
- вищу освіту;
- освіту дорослих, у тому числі післядипломну освіту.

До повноважень органів місцевого самоврядування у сфері освіти належать питання, що стосуються: дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти.

Законодавство України про освіту ґрунтується на Конституції України та складається з так званого рамкового закону - Закону України «Про освіту», спеціальних законів (тих, що регулюють питання функціонування структурних складових системи освіти), Закону України «Про охорону дитинства», інших актів законодавства у сфері освіти і науки та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку. Повноваження органів місцевого самоврядування відносно сфери освіти визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Фінансування освіти здійснюється згідно з Бюджетним кодексом України.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

В Україні дошкільна освіта є обов'язковою частиною у системі безперервного навчання. Відповідальність за навчання дитини у дитсадку несуть її батьки або особи, які їх замінюють, та навчальні заклади, де діти перебувають.

Мережа закладів дошкільної освіти складалась з 14 666 закладів комунальної форми власності, 29 закладів державної форми власності і 201 закладу приватної форми власності. Всього у закладах дошкільної освіти працювало 137,7 тис. педагогічних працівників, здобувало освіту 1,3 млн дошкільнят.

Від початку російсько-української війни пошкоджено і зруйновано більше 1600 закладів освіти в тому числі й закладів дошкільної освіти. Станом на початок травня найбільше садочків постраждало у Запорізькій області (8 зруйновано і 2 пошкоджено), Чернігівській (5 зруйновано, 46 пошкоджено), Луганській (4 зруйновано, 45 пошкоджено), Херсонській (4 зруйновано і 14 пошкоджено), Миколаївській (3 зруйновано і 42 пошкоджено), Київській (1 зруйновано, 39 - пошкоджено), Сумській (1 зруйновано, 11 пошкоджено), Донецькій (173 пошкоджено), Харківській (126 пошкоджено).

Фінансування дошкільної освіти здійснюється з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад, згідно з Бюджетним кодексом України. Таким чином, органи місцевого самоврядування за власні ресурси утримують, а також забезпечують оплату праці педагогічних і непедагогічних працівників закладів дошкільної освіти, що належать до комунальної власності. Зокрема, у 2020 році з місцевих бюджетів на дошкільну освіту здійснено видатків на суму 37,5 млрд грн¹.

В умовах воєнного стану, коли місцеві бюджети різко скоротились, актуалізувалось питання необхідності введення субвенції з державного бюджету на виплату заробітної плати дошкільникам.

ОСНОВНУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВУ БАЗУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СКЛАДАЮТЬ:

Закони:

- Про освіту (5 вересня 2017 року № 2145-УІІІ)
- Про дошкільну освіту (11.07.2001 № 2628-ІІІ)
- Про охорону дитинства (26 квітня 2001 року № 2402-ІІІ)

¹ Державна казначейська служба, звіт за січень-грудень 2020, режим доступу: ШрзУ/ммм.Ігеазигу.доу.иа/иа/Гіе-зіогаде/ті5уасНпІі-2УІІ:-рго-уІкопаппуа-гіег2Науподо-буигі2НеІ:и-икгауІпІ-2а-5ІсНеп-дгігі-еп-2020-гоки

Постанови Уряду, якими затверджено:

- Положення про заклад дошкільної освіти (постанова КМУ від 12.03.2003 р. № 305 (із змінами);
- Норми та Порядок організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (Постанова КМУ від 24.03.2021 р. № 305);
- Порядок медичного обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі (Постанова КМУ від 14.06.2002 р. № 826);
- Порядок ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів (постанова КМУ від 13.09.2017 р. № 684);
- Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників (від 14.06.2000 р. № 963).

Накази центральних органів виконавчої влади, якими визначено:

- Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (наказ МОН від 12.01.2021 № 33);
- Типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів (наказ МОН від 04.11.2010 № 1055);
- Примірний статут дошкільного навчального закладу (наказ МОН від 24.04.2003 р. № 257);
- Примірна інструкція з діловодства у дошкільних навчальних закладах (наказ МОН від 01.10.2012 р. № 1059).

Закон «Про дошкільну освіту» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти, яка забезпечує розвиток, виховання і навчання дитини, ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні.

Основні положення закону «Про дошкільну освіту»:

- Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних закладах дошкільної освіти;
- навчання дітей п'ятирічного віку в закладах дошкільної освіти - є обов'язковим;
- Держава визначає вимоги до дошкільної освіти через Державний стандарт дошкільної освіти;
- система управління дошкільною освітою має чотири рівні: державний, обласний, районний, місцевий;
- державний нагляд (контроль) у сфері дошкільної освіти здійснюється Державною службою якості освіти України

- фінансування дошкільної освіти здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів.

Разом з тим, необхідно зазначити, що у дошкільній освіті є ряд актуальних проблем, що стосуються:

- відсутності державного фінансування дошкільної освіти;
- застарілих Типових штатних нормативів закладів дошкільної освіти;
- низької оплати праці в дошкіллі;
- неналежного кадрового забезпечення системи дошкільної освіти;
- відсутності коштів на капітальні ремонти та устаткування закладів дошкільної освіти;
- застарілості програмно-методичного забезпечення, посібників у сфері дошкільної освіти;
- відсутності нового Закону України «Про дошкільну освіту», який відповідає основним положенням реформи в освіті, закріпленим у прийнятому в 2017 році рамковому законі «Про освіту». Зокрема, зміни стосуються: системи управління у сфері дошкільної освіти (вилучення районного рівня управління; переформатування повноважень засновника закладу, виокремлення функцій контролю за якістю дошкільної освіти та передача цих функцій спеціально уповноваженому ЦОБВ; заміна форм державного контролю в системі дошкільної освіти на інші); запровадження внутрішньої системи контролю якості освіти; впровадження інклюзії в дошкіллі; автономії закладів; спрямованості освітньої діяльності.

З початком воєнної агресії гостро постало питання забезпечення безпеки у закладах дошкільної освіти. Оскільки майже всі існуючі заклади дошкільної освіти не мали і не мають бомбосховищ, постала необхідність побудови на території дошкільного закладу такого бомбосховища. Без можливості забезпечення безпеки вихованців дошкільних закладів заклади дошкільної освіти не можуть розпочати повноцінно свою роботу.

А також деякі громади вирішують питання забезпечення безпеки дошкільників через збільшення вихователів у групах, що дасть змогу оперативніше організувати вивід дітей із закладу у разі необхідності. Проте такий підхід є занадто витратним і більшість громад його не зможуть втілити через фінансову скруту.

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Система загальної середньої освіти функціонує з метою забезпечення: всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованому

ної взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству; а також формування в учнів компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» та державними стандартами.

В Україні повна загальна середня освіта є обов'язковою, що гарантується Конституцією України. Повна загальна середня освіта здобувається на таких рівнях:

початкова освіта - перший рівень повної загальної середньої освіти, що передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом початкової освіти;

базова середня освіта - другий рівень повної загальної середньої освіти, що передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти;

профільна середня освіта - третій рівень повної загальної середньої освіти, що передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом профільної середньої освіти.

Мережа закладів загальної середньої освіти складала більше 14,4 тис закладів, в яких 4,2 млн учнів здобували освіту. Забезпечували надання освіти 441 тис учителів.

З початку російської агресії освітня інфраструктура зазнала значних пошкоджень. Найбільше закладів постраждало у Харківській (49 зруйновано, 151 пошкоджено), Запорізькій (19 зруйновано, 1 пошкоджено), Луганській (6 зруйновано, 75 пошкоджено), Миколаївській (7 зруйновано, 70 пошкоджено), Херсонській (5 зруйновано, 38 пошкоджено), Чернігівській (6 зруйновано, 60 пошкоджено), Житомирській (1 зруйновано, 38 пошкоджено), Київській (65 пошкоджено)

Фінансування загальної середньої освіти здійснюється з державного та місцевого бюджетів. З державного бюджету здійснюються видатки на оплату педагогічного персоналу закладів загальної середньої освіти, що спрямовуються у вигляді освітньої субвенції до бюджетів міських, селищних і сільських територіальних громад. Утримання закладів загальної середньої освіти та оплата праці непедагогічних працівників у закладах освіти - здійснюється за рахунок місцевих бюджетів. З державного бюджету до місцевих спрямовуються також:

- субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами;
- субвенція на забезпечення загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- субвенція на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів».

Основну нормативно-правову базу ЗСО становлять

Закони:

- Про освіту (5 вересня 2017 року № 2145-УІІІ)
- Про повну загальну середню освіту (16 січня 2020 р. № 463-ІХ),

Указ Президента України:

Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (Указ від 25.06.2020 № 195/2020)

Постанови Уряду, якими затверджено:

- Державний стандарт початкової освіти (постанова КМУ від 21.02.2018 р. № 87)
- Державний стандарт базової середньої освіти (постанова КМУ від 30.09.2020 р. № 898)
- Положення про опорний заклад освіти (постанова КМУ від 19 червня 2019 р. № 532)
- Формула розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами постанова КМУ від 27.12.2017 р. № 1088)
- Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників (від 14.06.2000 № 963)
- Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими уста-новами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності (від 27.08.2010 № 796)
- Положення про сертифікацію педагогічних працівників (від 27.12.2018 р. № 1190)

Розпорядження КМУ:

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р).

Накази центральних органів виконавчої влади, які встановлюють:

- Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (наказ МОН від 16.04.2018 р. № 367);
- Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до на-ступного класу (наказ МОН від 14.07.2015 № 762);

- Нормативи наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) ком-пенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів (наказ МОН від 20.02.2002 № 128 із змінами);
- Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (наказ МОЗ від 25.09.2020 № 2205);
- Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти (наказ МОН від 23.04.2019 №536);
- Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 09.01.2019 № 17);
- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (наказ МОН від 8.09.2020 №1115);
- Положення про електронний підручник (наказ МОН від 02.05.2018);
- Положення про ІВС «ОСВІТА» та Порядку замовлення документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, видачі та обліку їх карток (наказ МОН від 10.12.2003 № 811);
- Порядок проведення державної підсумкової атестації» (наказ МОН від 07.12.2018 №1369);
- Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти (наказ МОН від 08.06.2018 р.).

З 2017 року в Україні триває реформа освіти, одним із напрямків якої є реформування загальної середньої освіти, що отримала назву Нова українська школа (НУШ). Відповідно до реформи НУШ тривалість здобуття повної ЗСО збільшено на 1 рік і становить:

- для початкової освіти - чотири роки;
- для базової середньої освіти - п'ять років;
- для профільної середньої освіти - три роки.

При цьому випускний вік учнів становить 18 років (рівень МСКО 3). Однак, на сьогодні (і до 2029 р.) фактична тривалість повної загальної середньої освіти становить 11 років (випускний вік учнів - 17 років), оскільки перехід на 12-річну загальну середню освіту відбувається поетапно:

- для початкової освіти перехід розпочався 1 вересня 2018 року,
- для базової середньої освіти розпочнеться 1 вересня 2022 року,
- для профільної середньої освіти - 1 вересня 2027 року.

Нові виклики у сфері освіти також пов'язані із функціонуванням закладів освіти в умовах введення в країні воєнного стану.

На Законодавчому рівні були прийняті низка змін до законів України, якими врегульовуються питання функціонування освітньої сфери в умовах дії воєнного стану. Також прийняті постанови та видані накази

Міністерства освіти і науки України. Зокрема:

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» 15 березня 2022 року № 2126-IX;
- Наказ МОН від 28 лютого 2022 р. № 232 «Про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти, у 2021/2022 навчальному році»;
- Наказ МОН від 01 квітня 2022 р. № 290 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року»;
- Наказ МОН від 12 травня 2022 р. № 434 «Про організацію та проведення у 2022 році національного мільтипредметного тесту»;
- Лист МОН від 16 квітня 2022 р. № 1/4202-22 щодо зарахування до 1-го класу закладів загальної середньої освіти
- Наказ МОН від 13 травня 2022 р. № 438 «Про деякі питання зарахування до закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні».

Переважна більшість працюючих шкіл здійснюють навчання в дистанційному режимі. Для кожної громади характерні ті, чи інші способи організації середньої освіти, залежно від того, до якого типу громад вона належить: тил, громади на лінії фронту, громади в облозі, окуповані громади.

На цих типах територій діють абсолютно різні моделі реальності, а отже й системи функціонування шкільної освіти.

ПОЗАШКІЛЯ

Кількість закладів позашкільної освіти до воєнної агресії росії проти України становила 1389. З них заклади комунальної форми власності складають абсолютну більшість, у 2020 році їх кількість становить 1358 (97,7%), з них 126 - розташовані у сільській місцевості.

ОСНОВНУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВУ БАЗУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СКЛАДАЮТЬ:

Закони:

- Про освіту (5 вересня 2017 року № 2145-УІІІ)
- Про позашкільну освіту (від 22.06.2000 № 1841-ІІІІ)

Укази Президента України:

- «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» на 2020-2025 роки (№286/2019);
- Про гранти Президента України для обдарованої молоді (від 02.08.2000 № 945/2000);
- Про положення про стипендії Президента України для переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (від 16.05.2006 № 396/2006);
- Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді» (від 30.09.2010 № 927/2010);
- Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі(№195/2020).

Постанови Уряду, якими затверджено:

- Перелік типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний на-вчальний заклад (від 06.05 2001 № 433);
- Типове положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку (від 28.04.2009 № 422);
- Перелік позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету (від 17.08.2002 № 1133);
- Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників (від 14.06.2000 № 963);
- Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими уста-новами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності (від 27.08.2010 № 796);
- Положення про сертифікацію педагогічних працівників (від 27 грудня 2018 р. № 1190);
- Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки від 05 серпня 2020 р. №695.

Накази Міністерства освіти і науки України:

- Про затвердження Примірної інструкції з ведення ділової документації в позашкільних навчальних закладах (наказ МОН від 23.08.2012 № 947);
- Про затвердження Типових штатних нормативів позашкільних навчальних закладів (наказ МОН від 31.10.2012 №1230);
- Про затвердження Порядку видачі випускникам позашкільних

навчальних закладів свідоцтв про позашкільну освіту (Наказ МОН від 12.07.2001 № 510);

- Про затвердження типових переліків навчально-наочних посібників і технічних засобів навчання для художньо-естетичних, еколого-натуралістичних, туристсько-краєзнавчих і науково-технічних позашкільних навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки (наказ МОН від 08.01.2002 № 5);
- Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах (наказ МОН від 11.08.2004 № 651);
- Про затвердження Положення про почесні звання «Народний художній колектив» і «Зразковий художній колектив» (наказ МОН від 14.08.2002 № 461);
- Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб науково-технічної творчості учнівської молоді, станцію юних техніків» (наказ МОН від 16.04.2003 № 238);
- Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, станцію юних натуралістів» (наказ МОН від 10.05.2002 № 292);
- Про затвердження Положення про дитячо-юнацький клуб юних моряків, річковиків, авіаторів, космонавтів, парашутистів, десантників, прикордонників, радистів» (наказ МОН від 06.11.2009 № 1022);
- Про затвердження Положення про центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання» (наказ МОН від 05.11.2009 № 1010);
- Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станцію юних туристів» (наказ МОН від 19.12.2002 № 730);
- Про затвердження типової освітньої програми закладу позашкільної освіти (наказ МОН від 05.01.2021 №17).

Нових нормативно-правових документів у зв'язку із функціонуванням позашкільної освіти в умовах воєнного стану запроваджено не було.

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

Професійно-технічна освіта в Україні забезпечує здобуття професії, готує фахівців для промислового та агропромислового сектору, будівництва, торгівлі, громадського харчування, сфери послуг, транспорту, житлово-комунального господарства, зв'язку тощо.

Учні, які вступають у заклади профтехосвіти після 9-го класу, отримую-

ють повну загальну середню освіти із паралельним професійним навчанням. Після завершення навчання вони зможуть скласти зовнішнє незалежне оцінювання і одночасно з однолітками вступити до закладу вищої освіти.

В Україні до лютого 2022 року функціонувало 754 заклади, професійну освіту здобувало понад 250 тис. учнів. Інфраструктура професійно-технічної освіти так само зазнала втрат у зв'язку із воєнними діями. Частина закладів були пошкоджені частина – зруйновані.

Основну нормативно-правову базу позашкільної освіти складають:

Закони:

- Про освіту (5 вересня 2017 року № 2145-УШ)
- Про професійну (професійно-технічну) освіту (10 лютого 1998 року № 103/98-ВР)

Постанови Уряду, якими затверджено:

- Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» від 20.01.1998 № 65 (із змінами);
- Державний стандарт професійно-технічної освіти» від 17.08.2002 № 1135;
- Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» від 11.09.2007 №1117;
- Порядок працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням» від 27.08.2010 №784;
- Національна рамка кваліфікацій» від 23.11.2011 №1341 (із змінами);
- Порядок укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях» від 16.01.2013 №20 (із змінами);
- Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і до-датки до них» від 22.07.2015 №645 (із змінами);
- Типове положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти від 04.12.2019 №1002.

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

- Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів від 14.12.2016 №994-р (із змінами);
- Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях, наданих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю, до першої доповіді України про виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року від 28.12.2016 №1073-р (із змінами).

Накази центральних органів виконавчої влади:

- Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту (наказ Міністерства праці та соціальної політики України та МОН «Про затвердження від 31.12.1998 №201/469);
- Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти (наказ МОН від 20.06.2000 №225 (із змінами);
- Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах (наказ МОН « від 30.05.2006 №419 (із змінами);
- Положення про навчальне господарство професійно-технічного навчального закладу, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників для сільського господарства (наказ МОН від 10.07.2006 № 527);
- Типове положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН від 06.10.2010 № 930 (із змінами);
- Типова базисна структура навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (наказ МОН від 13.10.2010 № 947);
- Положення про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу (наказ МОН від 14.06.2012 №694 (із змінами);
- Положення про дистанційне навчання (наказ МОНУ від 25.04.2013р. № 466 (із змінами);
- Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій (наказ МОН від 15.05.2013 № 511);
- Положення про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти (наказ МОН від 27.06.2013 № 856 (із змінами);
- Порядок проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, які приймаються на навчання за програмами перепідготовки або підвищення кваліфікації до професійно-технічних на-

вчальних закладів (наказ МОН від 06.06.2014 № 688);

- Порядок замовлення, видачі та обліку документів про професійно-технічну освіту державного зразка (наказ МОН від 02.04.2015 № 387).

Нових нормативно-правових актів за час дії воєнного стану введено не було.

ВИСНОВКИ

Дошкільна, загальна середня, позашкільна та професійно-технічна освіта з початком широкомасштабного вторгнення росії в Україну не можуть повноцінно функціонувати.

Разом з тим, органи місцевого самоврядування та місцеві органи управління освітою відчувають дефіцит нормативно-правової підтримки. Міністерство освіти і науки України із запізненням намагається регулювати питання організації освітнього процесу в громадах. Більшість органів місцевого самоврядування не чекаючи вказівки з Міносвіти діють згідно з обставинами і приймають необхідні рішення, щоб вирішити проблемні питання максимально швидко.

УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Необхідно вдосконалити існуючу нормативно-правову базу, зокрема, щодо фінансування освіти:

- надати дозвіл керівникам закладів середньої освіти вносити зміни до тарифікації педпрацівників з метою коригування різних видів виплат і надбавок, які в умовах воєнного стану не в змозі виконувати педагогічні працівники (завідування кабінетами, перевірка зошитів тощо)
- забезпечити механізм фінансування з державного бюджету державних гарантій працівникам освіти встановлені на час дії воєнного стану
- запровадити механізми фінансової підтримки громадам у відновленні пошкодженої освітньої інфраструктури;

Разом з тим необхідно на законодавчому рівні підтримати педагогічних працівників на окупованих територіях, а також надати преференції випускникам з окупованих територій для вступу до вищих навчальних закладів.

- запровадити мораторій на перевірки роботи закладів освіти та моніторинг чи вивчення роботи управлінь освіти
- прийняти нові закони України «Про дошкільну освіту», «Про по-

зашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», розробити положення про відновлення роботи закладів освіти у післявоєнний період, переглянути норми щодо наповнюваності класів у школах і груп у дошкільних закладах освіти, щодо можливості двозмінної роботи закладів освіти та інших питань, пов'язаних з відновленням повноцінної роботи закладів освіти.

ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В цій аналітичній записці наведені основні проблеми органів місцевого самоврядування у сфері освіти, які виникли внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну. А також запропоновано шляхи їх вирішення. Аналітична записка була складена за результатами запитів від органів місцевого самоврядування, які приходили до Асоціації міст України, у лютому-травні 2022 року. Аналіз проблемних питань та пропозиції щодо їх вирішення Асоціація міст України використовує у діалозі з відповідними центральними органами виконавчої влади з метою налагодження якісного надання освітніх послуг у територіальних громадах під час дії воєнного стану і в подальшому. З проблемними питаннями та пропозиціями щодо їх вирішення як в сфері освіти так і в інших сферах можна ознайомитися на сайті Асоціації міст України в розділі «Децентралізація: галузевий діалог» <https://www.auc.org.ua/galuz/osvita>.

ПРОБЛЕМА 1

Недостатність коштів для виплати заробітних плат педпрацівникам у зв'язку із зменшення обсягу освітньої субвенції на 10,8 млрд грн або на 10% через прийняття постанови КМУ № 401 від 01.04.2022.

ПРОПОЗИЦІЇ

Надати дозвіл керівникам закладів середньої освіти вносити зміни до тарифікації педпрацівників з метою коригування різних видів виплат і надбавок, які в умовах воєнного стану не в змозі виконувати педагогічні працівники (завідування кабінетами, перевірка зошитів тощо).

ПРОБЛЕМА 2

Відсутність коштів у місцевих бюджетах на соціальні гарантії працівникам освіти встановлені державою на час дії воєнного стану.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо

державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15 березня 2022 року № 2126-IX гарантує всім працівникам освіти збереження середнього заробітку.

Це 1) призводить до додаткових видатків, які не компенсуються державою, на оплату заміни працівників, які відсутні; 2) ставить у нерівні умови тих хто, залишився на місцях, та тих, хто залишив своє робоче місце і не виконує/ виконує не в повному обсязі посадові обов'язки

ПРОПОЗИЦІЇ

Змінити в абзаці третьому частини першої статті 57¹ Закону України «Про освіту» слова «середнього заробітку» словами «часткове збереження оплати праці на рівні мінімальної заробітної плати за рахунок додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам, якщо працівники вимушено не виконують посадові обов'язки.

ПРОБЛЕМА 3

Організація дистанційного навчання через воєнний стан ускладнюється у зв'язку з :

- відсутністю у громаді і закладах загальної середньої освіти підключення до швидкісного інтернету;
- недостатньою кількістю необхідних ноутбуків як у вчителів, так і в учнів;
- відсутністю електронних журналів (які містять дані про навчання учнів, дані про батьків учнів та вчителів).

ПРОПОЗИЦІЇ

Передбачити відповідні державні програми для встановлення інтернету, закупівлю ноутбуків у необхідній кількості, а також запровадження електронних журналів у кожній школі.

ПРОБЛЕМА 4

Руйнування освітньої інфраструктури у зв'язку із збройною агресією РФ:

- Органи місцевого самоврядування мають здійснити низку заходів щодо:
- відновлення будівель закладів освіти, придбання шкільних автобусів, значна частина яких була використана для потреб військових або територіальної оборони, і втрачена, або не підлягає ремонту;

- організації навчання у дві зміни;
- організації харчування для значно більшого контингенту учнів;
- ремонту пошкоджених будівель шкіл;
- заміну зіпсованого шкільного майна.

ПРОПОЗИЦІЇ

Передбачити відповідні кошти на відновлення шкільної інфраструктури, як з державного бюджету так і з міжнародних програм фінансової допомоги Україні.

ПРОБЛЕМА 5

У громадах, де не ведуться активні воєнні дії, і які прийняли до себе велику кількість внутрішніх переселенців, виникає необхідність :

- працевлаштування вчителів та забезпечення їх житлом;
- прийняття до закладу освіти великої кількості учнів з числа внутрішніх переселенців.

ПРОПОЗИЦІЇ

Передбачити фінансування через державний бюджет або міжнародну допомогу будівництва житла для вчителів. Внести зміни до норм наповнюваності класів, зокрема при організації дистанційного навчання.

ПРОБЛЕМА 6

Діти окупованих у 2022 років території України фізично не можуть добратися до пунктів тестування і не зможуть вступити до закладу вищої освіти без проходження ЗНО.

ПРОПОЗИЦІЇ

Передбачити окремий механізм вступу для учнів окупованих територій, що застосовуватиметься під час вступної компанії 2022 року і який забезпечуватиме спрощений вступ для дітей окупованих територій (за наявності свідоцтва про здобуття загальної середньої освіти, без проходження ЗНО і продовження навчання таких студентів за умови успішно зданої першої сесії)

ПРОБЛЕМА 7

Життя керівників місцевих органів управління освітою, директорів шкіл у тих громадах, що опинилися в окупації, перебуває в небезпеці. Агресор змушує керівників закладів освіти проводити навчальний процес в порушення українського законодавства, який не відповідає українській навчальній програмі.

ПРОПОЗИЦІЇ

Щоб убезпечити освітян необхідно дозволити завершити навчальний рік, згідно з рекомендаціями МОН, та відправити людей у відпустки.

ПРОБЛЕМА 8

У місцевих бюджетах майже не лишилось коштів для виплати мінімальної зарплати працівникам дошкільних та позашкільних закладів а також допоміжному персоналу шкіл.

ПРОПОЗИЦІЇ

Надати субвенції місцевим бюджетам для покриття зазначених потреб з державного чи обласного бюджетів або передбачити у порядку використання залишків освітньої субвенції можливість спрямування коштів на виплату зарплати працівникам освіти.

ПРОБЛЕМА 9

В окремих громадах через захоплення влади РФ припинили функціонувати бухгалтерські служби органів управління освіти, що унеможливорює нарахування і виплату зарплат.

ПРОПОЗИЦІЇ

МОН має створити гарячу лінію (за аналогією з пенсійним фондом) куди б кожний працівник закладу освіти міг би звернутись і передати свої дані про неможливість отримувати зарплату. Через відкриті реєстри (пенсійного фонду, податкової) ці дані можна підтвердити та виплачувати через обласні управління освіти зарплату працівникам

СКОРОЧЕННЯ:

ЗНО - зовнішнє незалежне оцінювання

ЗСО - загальна середня освіта

КМУ - Кабінет Міністрів України

МОЗ - Міністерство охорони здоров'я

МОН - Міністерства освіти і науки України

МСКО - Міжнародна стандартна класифікація освіти

ЦОВВ - Центральний орган виконавчої влади

НУШ - Нова українська школа

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В цій аналітичній записці проведено аналіз чинного правового поля у сфері соціального захисту та соціального забезпечення в частині організації соціального захисту населення в умовах воєнного стану. В цей час система видозмінилась як на державному рівні, так і на місцевому рівнях. Ці зміни пов'язані, зокрема, із суттєвим внутрішнім переміщенням осіб, яке спричинене воєнними діями, та необхідністю здійснення соціальної роботи на територіях, де проходять бойові дії, або які суттєво від них постраждали. В той же час, основна мета системи соціального захисту – надання допомоги найбільш незахищеним верствам населення, виведення громадян та сімей із складних життєвих обставин та мінімізація наслідків цих обставин – залишилась незмінною.

НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ, ПІЛЬГ, СУБСИДІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Держава навіть в умовах війни продовжує виконувати свої гарантії щодо соціального захисту населення. У Державному бюджеті України на 2022 рік передбачено 66,6 млрд грн на виплату деяких видів допомог, компенсацій, грошового забезпечення та оплата послуг окремим категоріям населення та 38,4 млрд на виплату пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу у грошовій формі. З початку війни зазначені напрямки видатків не були скорочені та продовжують стабільно виплачуватись.

Як і минулого року, зазначені допомоги призначаються та і виплачуються райдержадміністраціями та виконавчими органами міських рад міст обласного значення. ЦНАП та уповноважені особи муніципалітетів приймають документи від громадян та передають їх до органів, які призначають і виплачують відповідні виплати. Така система не відповідає процесам та логіці децентралізації, оскільки усі органи місцевого самоврядування повинні мати однакові повноваження. Для вирішення цього питання ще у 2021 році Уряд подав до Парламенту законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

розмежування функцій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей у зв'язку з утворенням Національної соціальної сервісної служби та її територіальних органів» (реєстр № 5849 від 13.08.2021). Одною з основних цілей цього законопроекту було чітке розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Законопроект мав бути підтриманий Парламентом до кінця цього року, проте на сьогодні робота по цьому законопроекті призупинена через війну.

Окремою проблемою, з якою стикнулася держава та органи місцевого самоврядування під час організації надання державних соціальних допомог, пільг, субсидій – це призначення та виплата таких допомог на тимчасово окупованих територіях. Враховуючи наявну ситуацію, органи місцевого самоврядування стали неспроможні формувати переліки отримувачів допомог, формувати платіжні відомості та нараховувати виплати. Зазначену проблему було оперативно вирішено Урядовою постановою від 07.03.2022 № 215, якою встановлено, що нарахування та виплата грошових допомог, пільг та житлових субсидій на період дії воєнного стану на території адміністративно-територіальних одиниць, де органи соцзахисту РДА та міських рад не мають можливості забезпечити підготовку виплатних документів та проведення фінансування, здійснюється з урахуванням таких особливостей:

- виплату грошових допомог, пільг та житлових субсидій здійснює Ощадбанк шляхом перерахування коштів на банківський рахунок в банку, в якому відкрито рахунок одержувача, або здійснення грошових переказів через міжнародну платіжну систему «MY TRANSFER» та Приватбанк.
- фінансування виплат допомог, пільг та субсидій проводиться Мінсоцполітики на підставі наявних в ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» даних. ДП «ІОЦ Мінсоцполітики» формує інформацію (реєстри) щодо одержувачів допомог, пільг та субсидій, які перебувають на обліку в органах соцзахисту, які не мають можливості забезпечити підготовку виплатних документів та забезпечити проведення фінансування виплат:
 - щодо одержувачів, які отримували виплати через уповноважені банки, — для перерахування Ощадбанку коштів на банківський рахунок в банку, в якому відкрито рахунок одержувача;
 - щодо одержувачів, які отримували виплати через відділення організації, що здійснює виплату і доставку пенсій та грошової допомоги за місцем фактичного проживання, — для здійснення грошових переказів через міжнародну платіжну систему «MY TRANSFER».
- виплата допомог, пільг та субсидій здійснюється без дотримання вимог положень та порядків, які встановлені спеціальними нормативно-правовими актами.

Зазначені норми в цілому врегулювали на сьогодні проблему із виплатою державних допомог.

ОСНОВНІ ЗАКОНИ УКРАЇНИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ, ПІЛЬГ, СУБСИДІЙ:

- «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»;
- «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»;
- «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;
- «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»;
- «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»;
- «Про жертви нацистських переслідувань»;
- «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»;
- «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист»;
- «Про соціальний захист дітей війни»;
- «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»;
- «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»;
- «Про охорону дитинства»;
- «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»;
- «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою»;
- «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;
- «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;
- «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»;
- «Про житлово-комунальні послуги»;
- «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

З початку повномасштабної війни та наступу росії громадяни України почали евакуйовуватись та переїжджати на території західної та центральної України. 13 березня Уряд прийняв рішення офіційно визнавати таких осіб внутрішньо переміщеними та надавати їм відповідний статус ВПО. До цього моменту статус ВПО могли отримати лише громадяни, які перемістились з Криму та Донбасу. На сьогодні ж статус ВПО мають право отримати громадяни, які тимчасово перемістились з 13 областей України, Криму та м. Києва. Щоб отримати статус громадяни звертаються до ОМС, РДА або реєструються онлайн через мобільний додаток ДІЯ.

Станом на 6 травня 2,7 млн громадян зареєструвались як ВПО після впровадження воєнного стану.

20 березня Кабінет Міністрів України постановою № 332 прийняв рішення виплачувати ВПО, які перемістились з початку повномасштабної війни, допомогу на проживання. Зазначена допомога замінила попередню державну допомогу, яка надавалась переселенцям з Донбасу та Криму відповідно до постанови № 505. ВПО, які отримували допомогу відповідно до постанови № 505, автоматично продовжили отримувати допомогу відповідно до постанови № 332. Інші ВПО повинні були звернутись до відповідних органів: ОМС, РДА або через мобільний додаток ДІЯ. Допомога визначена в розмірі:

- для осіб з інвалідністю та дітей - 3000 гривень;
- для інших осіб - 2000 гривень.

Відповідно до постанови № 332 допомога, яка призначається через ДІЮ, мала би призначатись автоматично (без додаткового опрацювання місцевими органами соцзахисту), проте на практиці мобільний додаток ДІЯ виконує роль виключно «фронт-офісу» та передає пакет документів до органу, який призначає виплату. А оскільки громадяни подавали інколи некоректну інформацію через додаток, або сам додаток некоректно її опрацьовував, то місцеві органи соцзахисту інколи змушені переробляти повністю поданий пакет документів.

Починаючи з травня 2022 р. допомога надається ВПО, які перемістились з тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), а також ВПО, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження і які подали заявку на відшкодування відповідних втрат. Перелік територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), формується в електронній формі відповідно до Положення про інформаційну систе-

му формування переліку територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), затвердженого постановою КМУ від 7.05.2022 № 562, а у разі відсутності технічної можливості формування такого переліку в електронній формі – затверджується Мінреінтеграції за погодженням з Міноборони. На сьогодні перелік зазначених територіальних громад затверджений наказом Мінреінтеграції № 75 та станом на 12 травня включає в себе 291 громаду із Миколаївської, Дніпропетровської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської областей.

ОСНОВНІ ЗАКОНИ УКРАЇНИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ, ПІЛЬГ, СУБСИДІЙ:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;
- постанова КМУ від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб»;
- постанова КМУ від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам»;
- постанова КМУ від 16.04.2022 № 457 «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України»;
- постанова КМУ від 07.05.2022 № 562 «Про затвердження Положення про інформаційну систему формування переліку територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні)»;
- розпорядження КМУ від 06.03.2022 № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка»;
- наказ Мінреінтеграції від 25.04.2022 р. № 75 (в редакції наказу № 92) «Про затвердження Переліку територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 12 травня 2022 року».

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ

Організація надання соціальних послуг як до війни, так і під час неї спрямована на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків особам та сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах. Основна робота щодо забезпечення надання соціальних послуг покладається на ОМС, які відповідають за надання базових соціальних послуг:

- 1) догляд вдома, денний догляд;
- 2) підтримане проживання;
- 3) соціальна адаптація;
- 4) соціальна інтеграція та реінтеграція;
- 5) надання притулку;
- 6) екстрене (кризове) втручання;
- 7) консультування;
- 8) соціальний супровід;
- 9) представництво інтересів;
- 10) посередництво;
- 11) соціальна профілактика;
- 12) натуральна допомога;
- 13) фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору;
- 14) переклад жестовою мовою;
- 15) догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;
- 16) супровід під час інклюзивного навчання;
- 17) інформування;
- 18) медіація.

Органи місцевого самоврядування, окрім забезпечення надання базових соціальних послуг, здійснюють призначення і виплату компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі (Урядова постанова від 06.10.2021 № 1040) та непрофесійній основі (Урядова постанова від 23.09.2020 № 859). Виплата зазначеної компенсації здійснюється за рахунок коштів бюджетів місцевого самоврядування. Враховуючи окремі законодавчі проблеми та суттєве навантаження на бюджети громад, Уряд постановою від 07.05.2022 № 591 змінив вищезначені порядки.

Основні зміни до порядку виплати компенсації особам, які надають послуги з догляду професійній основі:

1. Компенсація не призначається особі, яка одночасно і надає соціальні послуги, і отримує їх (догляд вдома, денний догляд, паліативний догляд).

Визначено, що компенсація не призначається фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на професійній основі і отримують соціальні послуги догляду вдома, денного догляду, паліативного догляду від надавача комунального чи недержавного сектору.

2. Орган місцевого самоврядування комплексно визначає ступінь індивідуальних потреб в наданні послуг з догляду.

Уповноважений орган здійснює комплексне визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг з догляду на професійній основі, за показниками, затвердженими Кабміном та готує висновок. Якщо за результатами комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи їй встановлено IV групу рухової активності (5 ступінь індивідуальної потреби), соціальні послуги з догляду на професійній основі можуть надаватися два - три рази на тиждень; IV групу рухової активності (6, 7 ступені індивідуальної потреби) - чотири - п'ять разів на тиждень; V групу рухової активності - шість - сім разів на тиждень (у разі потреби).

3. Орган місцевого самоврядування пропонує особі альтернативні способи отримання соціальних послуг.

Уповноважений орган пропонує особі отримувати соціальні послуги з догляду надавачем соціальних послуг (догляду вдома, паліативного догляду, підтриманого проживання) комунального чи недержавного сектору. Якщо особа відмовляється від отримання таких послуг, уповноважений орган може їй відмовити в наданні соціальних послуг з догляду на професійній основі.

Основні зміни до порядку виплати компенсації особам, які надають послуги з догляду непрофесійній основі:

1. Орган місцевого самоврядування комплексно визначає ступінь індивідуальних потреб в наданні послуг з догляду.

Орган місцевого самоврядування здійснює комплексне визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг. Комплексне визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг, здійснюється фахівцями уповноваженого органу разом із представниками закладу охорони здоров'я, надавачів соціальних послуг із залученням особи, яка потребує надання соціальних послуг, та/

або її законного представника. За результатами комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг, уповноваженим органом готується висновок за затвердженою формою.

2. Особа може отримати послугу з догляду, якщо їй встановлено IV чи V групу рухової активності

Особа потребує надання соціальних послуг лише тоді, якщо за результатами комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб їй встановлено IV чи V групу рухової активності.

Ці зміни дають можливість органам місцевого самоврядування обрати найбільш оптимальний варіант надання соціальних послуг особам з урахуванням спроможності територіальних громад. Постановою також визначено, якщо у зв'язку з введенням в Україні або окремих її місцевостях надзвичайного або воєнного стану фізична особа, яка надає соціальні послуги, та особа, якій вона надає соціальні послуги з догляду, стали внутрішньо переміщеними особами, компенсація призначається і виплачується за новим місцем їх проживання/перебування.

В цілому організація надання соціальних послуг в умовах війни змінилась у двох напрямках:

- в територіальних громадах, на території яких проходять бойові дії або які знаходяться під окупацією: на цих територіях ОМС не спроможний оперативно прийняти рішення про надання соціальних послуг через неможливість провести оцінку потреб особи, а комунальні надавачі соціальних послуг не спроможні забезпечити усіх потребуючих послугами через те, що частина працівників перемістилась на безпечні території;
- в територіальних громадах, куди перемістились ВПО, які потребують соціальних послуг: у бюджеті територіальної громади відсутні кошти для забезпечення усіх ВПО соціальними послугами, а комунальні надавачі соціальних послуг не спроможні забезпечити усіх потребуючих послугами через відсутність відповідних потужностей.

Для вирішення частини проблем Парламент 14 квітня прийняв Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» № 2193-IX, яким визначив особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану:

- врегульовано питання електронної взаємодії між органами місцевого самоврядування та ДПС щодо розрахунку доходу осіб;
- органи місцевого самоврядування можуть визначати особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану;
- органи місцевого самоврядування можуть передати право надавачам соціальних послуг приймати рішення про надання послуг

екстрено (кризово) (консультування, надання притулку, догляд, підтримане проживання, короткотермінове проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо);

- в умовах воєнного стану компенсація за догляд внутрішньо переміщеним особам призначається і виплачується в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- надані соціальні послуги в умовах воєнного стану внутрішньо переміщеним особам фінансуються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

В той же час, на сьогодні не вирішена проблема фінансування соціальних послуг ВПО та не врегульовано електронну взаємодію між органами. В цілому інші аспекти організації надання соціальних послуг залишились без змін.

ОСНОВНІ ЗАКОНИ УКРАЇНИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ОРГАНІЗАЦІЮ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ:

- Закон України «Про соціальні послуги»;
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».

ВИСНОВКИ

Соціальний захист населення навіть в умовах війни продовжує забезпечувати громадян якісними соціальними послугами та соціальними виплатами. Державна та місцева соціальна політики змінилась, враховуючи нові обставини: неможливість виконувати повноваження органами влади на окремих територіях, велика чисельність ВПО та постраждалого внаслідок війни населення, зниження доходів державного та місцевих бюджетів. Крім того, проблеми, викликані війною, пересіклись з недосконалою інформаційно-технічною базою, що в деяких випадках сповільнює або унеможлиблює організацію якісної роботи на місцях. А на фоні скорочення дохідної бази місцевих бюджетів, видатки на соціальний захист можуть також пропорційно скорочуватися, що означає зниження якості та кількості наданих послуг. Вирішення цих проблем уже на сьогодні супроводжується пошуком органами місцевого самоврядування додаткових позабюджетних джерел фінансування.

УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Ураховуючи наявний стан речей у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, на сьогодні вдосконалення потребуються як в законодавчому полі, так і в організаційно-технічному напрямках:

- стабілізувати роботу державних програмних комплексів, збільшивши потужність серверів, оптимізувавши взаємодію з іншими державними системами та розширивши можливості ОМС щодо адміністрування соціальної підтримки;
- налагодити роботу мобільного додатку ДІЯ та його зв'язок з державними програмними комплексами «Соціальна громада», АСО-ПД/КОМТЕХ;
- автоматизувати призначення та виплату допомоги на проживання ВПО;
- забезпечити взаємодію та обмін інформацією між органами державної влади та органами місцевого самоврядування в частині призначення, нарахування та виплати соціальної підтримки;
- передбачити у державному бюджеті кошти для надання соціальних послуг ВПО та виплат їм компенсації з догляду.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У цій аналітичній записці наведені основні проблеми органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, які виникли через наслідки російської агресії в Україні, та шляхи їх вирішення. В загальному ці проблеми стосуються соціального захисту ВПО, недосконалості державних баз даних та відсутності фінансової підтримки громад. Опираючись на ці проблемні питання Асоціація міст України веде постійний діалог з органами державної влади та спільно шукає оптимальні варіанти їх вирішення. Перелік проблем напрацьований спільно з ОМС під час діалогових заходів та роботі мережеских груп.

ПРОБЛЕМА 1 НЕСТАБІЛЬНА РОБОТА ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМНИХ КОМПЛЕКСІВ, ЧЕРЕЗ ЯКІ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ РЕЄСТРАЦІЯ ВПО

Програмний комплекс «соціальна громада», через яку більшість органів місцевого самоврядування та ЦНАП реєструє ВПО, дуже часто перестає коректно працювати. Це пов'язано, зокрема, із суттєвим навантаженням на програму. Як наслідок – органи місцевого самоврядування не можуть оперативнo зареєструвати людину та не встигають справлятися із покладеними на них завданнями. У зв'язку з цим частина посадовців працює в позаурочний час, що напрямую впливає на якість виконання роботи.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Стабілізувати роботу державних програмних комплексів, збільшивши потужність серверів та оптимізувавши взаємодію з іншими державними системами.

ПРОБЛЕМА 2 НЕСТАБІЛЬНА РОБОТА МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ ДІЯ

Мобільний додаток ДІЯ, який мав знизити навантаження на ОМС щодо реєстрації ВПО, інколи не дає можливість громадянам зареєструватись, або некоректно подає інформацію. Часто громадяни неправильно вводять інформацію при реєстрації, а змінити її не можливо онлайн – тільки через органи місцевого самоврядування. Як наслідок – в окремих випадках ОМС виконує ті функції, які мали здійснюватись автоматично.

Крім того, мобільний додаток ДІЯ на сьогодні через особливість своєї роботи подає інформацію в місцеві органи соцзахисту, яка потребує перевірки та/або доповнення. Для здійснення такого доповнення органи соцзахисту зв'язуються з громадянами напряду та просять надати/надіслати необхідну інформацію. Також, якщо громадяни подали некоректну інформацію (наприклад неправильно ввели IBAN свого рахунку), орган соцзахисту не може його самостійно замінити. Усе зазначене призводить в частині випадків до додаткового навантаження на посадових осіб місцевого самоврядування.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Налагодити роботу мобільного додатку ДІЯ.

ПРОБЛЕМА 3 ВІДСУТНІСТЬ АВТОМАТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДОПОМОГИ ПОДАНОЇ ЧЕРЕЗ МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК ДІЯ

Відповідно до постанови № 332 допомога, подана через ДІЮ, повинна призначатись та виплачуватись автоматично. В той же час, на сьогодні усю допомогу призначають та виплачують місцеві органи соцзахисту. Зазначене призводить до додаткового навантаження на посадових осіб місцевого самоврядування.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Налагодити роботу мобільного додатку ДІЯ та її зв'язок з державними програмними комплексами «Соціальна громада», АСОПД/КОМТЕХ. Автоматизувати призначення та виплату допомоги на проживання ВПО.

ПРОБЛЕМА 4 ВІДСУТНІСТЬ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ОМС ТА РДА (В ЧАСТИНІ НАРАХУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВИПЛАТ, ЗАЯВКИ ЯКИХ ПОДАНІ ЧЕРЕЗ ДІЮ)

ОМС, які приймають виключно заяви від ВПО та передають їх в РДА для призначення допомоги, не бачать інформації щодо призначення/виплати цієї допомоги. Тобто, у разі звернення людини до ОМС, орган не може надати їй необхідної інформації, що підвищує соціальне напруження в громаді.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Забезпечити взаємодію та обмін інформацією між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

ПРОБЛЕМА 5 ВІДСУТНІСТЬ КОШТІВ В БЮДЖЕТАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДЛЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО ТА ВИПЛАТИ ЇМ КОМПЕНСАЦІЇ З ДОГЛЯДУ

Законодавство на сьогодні визначає єдині підходи до надання соціальних послуг або виплати компенсації з догляду для всіх категорій громадян. Проте, ОМС на початку року передбачали відповідні кошти для забезпечення послугами жителів своєї територіальної громади. Для надання соціальних послуг ВПО ОМС не має необхідних ресурсів з урахуванням того, що доходи місцевих бюджетів суттєво скоротились через війну.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Передбачити у державному бюджеті кошти для надання соціальних послуг ВПО та виплати їм компенсації з догляду.

ПРОБЛЕМА 6 ВІДСУТНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ОМС ТА ДПС ЩОДО РОЗРА- ХУНКУ ДОХОДУ ОСІБ

На сьогодні органи державної влади не врегулювали вищезазначену взаємодію, тому ОМС вимагають від громадян «паперові» довідки, що в подальшому уповільнює роботу ОМС.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Налагодити взаємодію ОМС та ДПС щодо розрахунку доходу осіб

ПРОБЛЕМА 7 ВІДСУТНІСТЬ МОЖЛИВОСТІ В ОМС ПРИЗНАЧАТИ ТА ВИПЛАЧУВАТИ КОМПЕНСАЦІЮ З ДОГЛЯДУ АВТОМА- ТИЧНО

РДА призначали та виплачували компенсацію з догляду автоматично, користуючись державним програмним комплексом АСОПД/КОМТЕХ. ОМС (крім органів соцзахисту міських рад міст обласного значення) не мають доступу до цього програмного комплексу. РДА на сьогодні відмовляються призначати та виплачувати компенсацію, посиляючись на норми законодавства. Тому, ОМС здійснюють призначення та виплату вручну, що потребує додаткових людських ресурсів.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Доопрацювати програмні комплекси та надати ОМС механізм автоматично призначати та виплачувати компенсацію з догляду.

СКОРОЧЕННЯ:

ВПО – внутрішньо переміщена особа

ДПС – Державна податкова служба України

КМУ – Кабінет Міністрів України

Мінреінтеграції - Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України

Мінсоцполітики - Міністерства соціальної політики України

ОМС – орган місцевого самоврядування

Органи соцзахисту – структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районний державних/військових адміністрацій, виконавчі органи

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

ПУБЛІЧНІ (КОМУНАЛЬНІ) ПОСЛУГИ ТА ВІДПОВІДНА ІНФРАСТРУКТУРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зазначена аналітична записка містить поточну оцінку сфери житлово-комунального господарства та аналіз чинного правового поля відповідної сфери, окрім того в ній викладені концептуальні пропозиції та висновки щодо потреб

удосконалення секторальних політик.

Перед тим, як перейти до оцінки сфери ЖКГ в цілому, та окремих галузей зокрема, для більш повного розуміння ситуації необхідно акцентувати особливу увагу на збройній агресії російської федерації та її наслідках для нашої держави. Наслідком неспровокованого віроломного нападу на Україну стало серйозне зміщення акцентів та пріоритетів, у тому числі і в сфері ЖКГ. Пріоритетними завданнями для всієї сфери стало забезпечення за будь-яку ціну споживачів житлово-комунальними послугами та якнайшвидше відновлення пошкодженої або зруйнованої критичної інфраструктури. Відзначимо, що спроможність як державного, так і місцевих бюджетів по підтримці житлово-комунальних підприємств досить серйозно зменшилася. Пріоритетні напрямки видатків з бюджету – підтримка обороноздатності держави, соціальний захист постраждалих громадян. При цьому значно знизилася спроможність споживачів розраховуватися за отримані житлово-комунальні послуги, в середньому по країні рівень розрахунків складає близько 50 %. Саме за таких жорстких умов існує на сьогодні сфера ЖКГ, продовжуючи забезпечувати споживачів послугам там, де для цього фізично існують можливості. В багатьох громадах інфраструктура надання послуг знищена повністю, зруйновані інженерні мережі та об'єкти виробничої інфраструктури, немає працівників. Рахунок зруйнованих об'єктів сфери ЖКГ йде на тисячі, завдана шкода рахується мільярдами гривень. При цьому воєнні дії російської федерації завдають нових збитків, тому масштаб руйнувань оцінити складно.

Переходячи до більш детального аналізу ситуації, необхідно зазначити, що ОМС в сфері ЖКГ мають можливість реалізовувати свої повноваження в галузях теплопостачання, водопостачання та водовідведення, поводження з побутовими відходами.

Таким чином, до повноважень ОМС належать питання, пов'язані з наданням споживачам житлово-комунальних послуг, а саме: житлової послуги - послуги з управління багатоквартирним будинком; кому-

нальних послуг - постачання теплової енергії, гарячої води, централізованого водопостачання, централізованого водовідведення, поводження з побутовими відходами.

Базовими актами, які встановлюють межі повноваження ОМС є в першу чергу Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про житлово-комунальні послуги». Спеціальними законами, які регулюють діяльність окремих галузей житлово-комунального господарства є Житловий кодекс Української РСР та Закони України «Про теплопостачання», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», «Про відходи», «Про ринок природного газу», «Про ринок електричної енергії», «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку», «Про благоустрій населених пунктів», «Про поховання та похоронну справу». Окрім того, сфера ЖКГ регулюється і іншими кодексами та законами України, а також поставами КМУ, наказами Мінрегіону і інших ЦОВВ.

Звернемо увагу на ті галузі сфери, в яких ОМС мають можливість найбільш широко реалізовувати свої повноваження

ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

До початку повномасштабної війни з росією, в Україні нараховувалося 1448 підприємства теплопостачання, з цих підприємств: 27 підприємств ліцензіати НКРЕКП; 1421 підприємство ліцензіати обласних, Київської міської державних адміністрацій. Загальна кількість котелень була 20 084. Загальна протяжність мереж становила майже 20 тис км, з них 44 % у ветхому або аварійному стані. Втрати теплової енергії в мережах складала більше 22 %. На жаль, внаслідок активного ведення бойових дій в частині регіонів держави, найближчим часом не буде можливості отримати детальну статистичну інформацію по галузі. В багатьох містах підприємства ТКЕ досить серйозно постраждали, в окремих містах такі підприємства знищені повністю. Навіть на підконтрольній території масштаб руйнувань настільки значний, що можливість початку опалювального сезону 2022/2023 взагалі під питанням.

На кінець опалювального сезону 2021/2022 року заборгованість підприємств ТКЕ за спожитий природний газ дещо зменшилася порівняно з минулим опалювальним сезоном. Таке зменшення відбулося завдяки ухваленню Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» від 14 липня 2021 року та прийняттю низки підзаконних актів. Результатом цього стало погашення підприємствам ТКЕ заборгованості з різниці в тарифах на загальну суму більше 22 млрд гривень. На жаль, через початок бойових дій не були реалізовані інші норми зазначеного Закону, які надавали можливість укласти договори

реструктуризації заборгованості за природний газ, та після її погашення списати нараховані на таку заборгованість штрафні санкції. Таким чином, не був повністю використаний механізм, спрямований на виведення з кризи галузі ТКЕ. Поряд з тим, існуючі системні проблеми галузі, з урахуванням збройної агресії російської федерації, значно наростили заборгованість підприємств ТКЕ порівняно з початком 2022 року.

Ситуація погіршується також внаслідок зловживання НАК «Нафтогаз України» монополієм становищем на ринку постачання природного газу для підприємств ТКЕ. Через нав'язані у попередньому році кабальні умови договорів постачання природного газу, після закінчення опалювального сезону 2021/2022 НАК «Нафтогаз України» почав масово списувати в договірному порядку з банківських рахунків підприємств ТКЕ кошти, що в окремих випадках навіть ставить під загрозу виплату працівникам цих підприємств заробітної плати та сплату податків.

Ще однією з причин незадовільного становища підприємств галузі є також неналежне здійснення своїх повноважень НКРЕКП. Створений з метою ефективного регулювання діяльності галузі, національний регулятор був політично залежним, затримував встановлення тарифів або встановлював їх економічно необґрунтованими (заниженими). Це спричинило значне зростання кредиторської заборгованості його ліцензіатів.

Постійно зростає також заборгованість населення за спожиті послуги теплопостачання. Як ми вже зазначали, середній рівень розрахунків споживачів складає близько 50%. За таких умов, заборгованість на кінець березня 2022 року прогнозовано складе більше 30 млрд гривень. При цьому законодавство обмежує підприємства ТКЕ в можливості застосування до боржників заходів примусового стягнення заборгованості за послуги.

Підсумовуючи зазначимо, що основними проблемами галузі теплопостачання по завершенню опалювального сезону 2021/2022 є:

- неможливість підприємств ТКЕ розрахуватися за спожитий природний газ;
- руйнування об'єктів та мереж підприємств внаслідок збройної агресії росії;
- необґрунтовано нараховані НАКом «Нафтогаз України» штрафні санкції підприємствам ТКЕ;
- монополізм НАК «Нафтогаз України»;
- відсутність ефективних інструментів по роботі з споживачами – боржниками.

З метою вирішення системних проблем необхідно прийняти комплексний пакет законів, що:

- забезпечать фінансову підтримку підприємств, які постраждали від збройної агресії російської федерації за рахунок коштів державного бюджету;
- створять механізм розстрочення оплати заборгованості за спожитий природний газ;
- скасують нараховані штрафні санкції на таку заборгованість;
- забезпечать можливість ефективного встановлення економічно-обґрунтованих тарифів;
- забезпечать ефективний механізм стягнення заборгованості з недобросовісних споживачів.

Основні нормативно-правові акти галузі:

1. Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV «Про теплопостачання».
2. Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII «Про ринок природного газу».
3. Закон України від 22.09.2016 № 1540-VIII «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг».
4. Закон України від 22.06.2017 № 2119-VIII «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання».
5. Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII «Про житлово-комунальні послуги».
6. Закон України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 750 «Про затвердження порядків зарахування коштів на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, використання зазначених коштів і здійснення контролю за їх витрачанням у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 р. № 217 «Про затвердження Порядку розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з гарантованим постачальником природного газу».

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1145 «Про затвердження Порядку проведення перевірки відповідності якості надання деяких комунальних послуг та послуг з управління багатоквартирним будинком параметрам, передбаченим договором про надання відповідних послуг».

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 830 «Про затвердження Правил надання послуги з постачання теплової енергії і типових договорів про надання послуги з постачання теплової енергії».

12. Наказ Мінрегіону від 26.07.2019 №169 «Про затвердження Порядку відключення споживачів від систем централізованого опалення та постачання гарячої води».

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 р. № 1182 «Про затвердження Правил надання послуги з постачання гарячої води та типових договорів про надання послуги з постачання гарячої води».

ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

До початку бойових дій в Україні налічувалося 2 548 підприємств водопостачання та водовідведення, з них 52 підприємства – ліцензіати НКРЕКП, 2 496 підприємств – ліцензіати обласних, Київської міської державних адміністрацій. Централізованим водопостачанням було забезпечено 99,1% міст, 89,8% селищ міського типу, 30,1% сільських населених пунктів.

Централізованим водовідведенням було забезпечено близько 96 % міст, 62% селищ міського типу та 2,5 % сільських населених пунктів. При цьому, послугами централізованого водопостачання забезпечувалося лише 69% населення України, а 47,8% населення забезпечені послугами централізованого водовідведення. Підприємства водопостачання користувалися 58 тис км мереж водопостачання та водовідведення, більше 35% з них були ветхими та аварійними. Як і у інших галузях сфери ЖКГ, наслідки збройної агресії російської федерації є досить важкими для підприємств сфери, у багатьох громадах повністю або частково зруйновані об'єкти інфраструктури.

Не зважаючи на те, що ситуація в галузі водопостачання та водовідведення краща, ніж у галузі теплопостачання, вона також є незадовільною.

Це зумовлено наступними причинами:

- є неефективне державне регулювання;
- збройна агресія російської федерації;
- монополізм постачальників енергоресурсів;

- відсутність ефективних інструментів по роботі з споживачами – боржниками;
- відсутність фінансових ресурсів для оновлення мереж та здійснення енергоефективних заходів.

Неефективне державне регулювання призвело до затримки з встановленням тарифів або встановлення економічно необґрунтованих тарифів. Заборгованість з різниці в тарифах, несвоєчасне відшкодування з державного бюджету пільг та субсидій, які надавалися підприємствами споживачам, призвело до поступового росту заборгованості за спожиту електричну енергію

Окрім того, неналежне здійснення своїх повноважень НКРЕКП призвело до значного погіршення становища підприємств галузі. На жаль, не зважаючи на ухвалення Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу», так і не відбулося погашення за рахунок коштів державного бюджету заборгованості з різниці в тарифах.

Не оминула підприємства галузі також проблема погашення за рахунок коштів державного бюджету заборгованості з різниці в тарифах, яка склала близько 5 млрд грн.

Заборгованість населення за спожиті послуги централізованого водопостачання та централізованого водовідведення на кінець 2021 року досягла 6,4 млрд грн. При цьому, законодавство обмежує можливість застосування до божників заходів примусового стягнення несвоєчасно сплачених коштів, особливо у період карантинних обмежень, що не стимулює платіжну дисципліну. Підприємства галузі, як і інші надавачі послуг, суттєво обмежені у можливості стягнення заборгованості за спожиті послуги.

Блокування на законодавчому рівні механізму перегляду тарифів також призвело до негативних наслідків. За умови постійного зростання вартості енергоносіїв, мінімальної заробітної плати, інших суттєвих складових тарифу, це значно погіршило фінансове становище підприємств галузі.

Підсумовуючи зазначимо, що основними проблемами галузі водопостачання та водовідведення є:

- неефективний механізм тарифоутворення;
- збройна агресія російської федерації;
- невідшкодована з державного бюджету заборгованість з різниці в тарифах;
- відсутність ефективних інструментів по роботі з споживачами – боржниками;
- відсутність коштів для забезпечення централізованим водопо-

стачанням та централізованим водовідведенням всіх без виключення мешканців населених пунктів, у першу чергу міст та селищ;

- відсутність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах та комунальних підприємств для оновлення мереж та обладнання, реалізації енергоефективних заходів;

З метою вирішення системних проблем необхідно прийняти комплексний пакет законів, що забезпечать:

- фінансову підтримку підприємств постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації за рахунок коштів державного бюджету;
- погашення заборгованості держави перед комунальними підприємствами з різниці в тарифах;
- встановлення механізму розстрочення оплати заборгованості за спожиту електричну енергію та скасування нарахованих штрафних санкцій на таку заборгованість;
- можливість встановлення економічно-обґрунтованих тарифів;
- ефективний механізм стягнення заборгованості з недобросовісних споживачів;
- державну фінансову підтримку оновлення існуючого обладнання та мереж, впровадження енергоефективних заходів а також забезпечення послугами централізованого водопостачання та водовідведення неохопленої на сьогодні частини населення.

Основні нормативно-правові акти галузі:

1. Закон України від 10.01.2002 № 2918-III «Про питну воду та питне водопостачання та водовідведення».
2. Закон України від 22.09.2016 № 1540-VIII «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг».
3. Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії».
4. Закон України від 22.06.2017 № 2119-VIII «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання».
5. Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII «Про житлово-комунальні послуги».
6. Закон України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869 «Про

забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги».

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 № 750 «Про затвердження порядків зарахування коштів на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, використання зазначених коштів і здійснення контролю за їх витрачанням у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення».

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1145 «Про затвердження Порядку проведення перевірки відповідності якості надання деяких комунальних послуг та послуг з управління багатоквартирним будинком параметрам, передбаченим договором про надання відповідних послуг».

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 липня 2019 р. № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення».

ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

На початок 2022 року в Україні налічувалося близько 1200 підприємств – надавачів послуг у галузі поводження з побутовими відходами, які охоплюють своїми послугами 79 % населення України. За інформацією обласних та Київської міської державних адміністрацій в Україні за минулий рік утворилось близько 60 млн м³ побутових відходів. На жаль, повільно зростає кількість сучасних сміттєвих полігонів, і також повільно зменшується кількість несанкціонованих сміттєзвалищ. Не змінилася також кількість сміттєспалювальних заводів, вона і далі залишається на цифрі 1. Основною причиною зазначених проблем є те, що фінансування галузі відбувається фактично за рахунок низького тарифу (який не дозволяє забезпечити зменшення частки захоронюваних відходів) та точкової підтримки з місцевих бюджетів. Такими джерелами не можуть бути профінансовані ті виклики, які виникають перед ОМС та підприємствами галузі у зв'язку з необхідністю докорінного оновлення системи поводження з побутовими відходами в Україні.

Ще однією з основних проблем галузі є відмова споживачів від укладення договорів про надання послуги з її надавачами, а також виникнення стихійних несанкціонованих сміттєзвалищ. На жаль, існуюче законодавство до останнього часу не давало дієвого інструменту для зобов'язання споживачів укласти договори про надання відповідної послуги. Частково цю проблему вирішує Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері надання житлово-комунальних послуг», який набрав чинності

01.05.2021. Зазначеним Законом запроваджується можливість укладення публічних договорів про надання комунальних послуг, що значно спрощує можливість забезпечення послугою поводження з відходами тих споживачів, які раніше ухилялися від укладення відповідних договорів. Завдяки цій нормі ОМС та профільні підприємства активно залучають громадян до укладення відповідних договорів та цивілізованого вивезення побутових відходів. Таким чином, ОМС та підприємства галузі отримали дієвий інструмент, який повинен покращити ситуацію з охопленням послугою споживачів.

Відзначимо також складність механізму притягнення мешканців громад до відповідальності за викидання побутових відходів на несанкціоновані сміттєзвалища, що дозволяє їм уникати відповідальності.

І звичайно, однією з серйозних проблем, які ускладнюють діяльність галузі, є заборгованість споживачів за отримані послуги. За даними Державної служби статистики України, заборгованість населення за спожиті станом на 01.01.2022 послуги поводження з побутовими відходами становила 1,3 млрд грн, що на 0,2 млрд грн більше ніж сума заборгованості на 01.01.2021.

На відміну від попередньо описаних галузей, повноваження щодо встановлення тарифів на послугу поводження з побутовими відходами повністю передані ОМС. Таким чином, фактично у підприємств галузі відсутня заборгованість з різниці в тарифах.

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день так і не було здійснене оновлення профільного закону галузі, а саме закону України «Про відходи». Зареєстрований групою народних депутатів України законопроект «Про управління відходами» (№ 2207-1-д від 04.06.2020) 20.07.2020 був ухвалений парламентом у першому читанні, але до цього часу не винесений в зал Верховної Ради України для остаточного ухвалення.

Підсумовуючи зазначимо, що основними проблемами галузі поводження з побутовими відходами є:

- недосконалість законодавства, яке не забезпечує стимулювання до скорочення обсягу захоронюваних відходів;
- збройна агресія російської федерації;
- недосконалість законодавства у сфері поводження з відходами, що дозволяє уникати укладення договорів про отримання відповідної комунальної послуги;
- складність механізму притягнення до відповідальності споживачів, які відмовляються укладати договори про надання послуги поводження з побутовими відходами та утворюють стихійні сміттєзвалища;
- відсутність фінансових ресурсів для оновлення основних засобів діючих підприємств;
- відсутність коштів для проведення паспортизації та рекультива-

ції сміттєзвалищ;

- відсутність фінансових ресурсів для будівництва сміттєпереробних заводів, встановлення сортувальних ліній, закупівлі контейнерів та облаштування майданчиків для роздільного збору відходів;
- відсутність ефективних інструментів по роботі з споживачами – боржниками.

З метою вирішення системних проблем необхідно прийняти комплексний пакет законів, що забезпечать удосконалення галузі поводження з побутовими відходами шляхом:

- запровадження системного підходу до проблеми зменшення обсягу захоронюваних відходів;
- забезпечення фінансової підтримки підприємств, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації, за рахунок коштів державного бюджету;
- посилення відповідальності громадян за утворення стихійних сміттєзвалищ;
- забезпечення ефективного механізму стягнення заборгованості з недобросовісних споживачів;
- державної фінансової підтримки ОМС та підприємств з метою оновлення діючої та створення нової інфраструктури у галузі поводження з побутовими відходами.

Основні нормативно-правові акти галузі:

1. Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР-VIII «Про відходи».
2. Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII «Про житлово-комунальні послуги».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 631 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з надання житлово-комунальних послуг».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2006 № 1010 «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2008 № 1070 «Про затвердження Правил надання послуг з поводження з побутовими відходами».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 №1173 «Питання надання послуг з вивезення побутових відходів».
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами до 2030 року».

ВИСНОВКИ

Проблеми в основних галузях сфери ЖКГ, в яких ОМС реалізують свої повноваження, значно ускладнилися з початком збройної агресії російської федерації. Окрім прямих збитків, нанесених профільним підприємствам сфери, падіння рівня оплати послуг споживачами, зменшилася також можливість підтримки з державного та місцевих бюджетів підприємств сфери. Не зважаючи на підтримку міжнародних фінансових інституцій та іноземних держав, яка почала надходити в Україну, цей процес є на початковій стадії, тому відбувається не системно. Ситуація у сфері значно ускладнена також недосконалістю законодавства, невиконання взятих на себе державними органами політичних та фінансових зобов'язань, соціальною чутливістю питання тарифоутворення, відсутністю фінансових ресурсів ОМС та підприємств галузі, зношеністю та застарілістю основних засобів та мереж. Для виходу з такої кризи, органам державної влади необхідно брати на себе політичну відповідальність та приймати непопулярні, але конче необхідні рішення.

УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОАНАЛІЗОВАНИХ ПОЛІТИК

За результатами аналізу галузей теплопостачання, водопостачання та водовідведення, а також поводження з побутовими відходами виявлено цілу низку системних проблем, які неможливо вирішити за існуючих обставин. З метою зміни поточної ситуації та забезпечення ефективної діяльності підприємств галузей, а відповідно і надання споживачам якісних комунальних послуг, необхідно удосконалити правове поле. Відповідні зміни повинні бути спрямовані на:

- забезпечення державної фінансової підтримки підприємствам ЖКГ, що постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації;
- забезпечення централізованого отримання збору інформації про потреби та розподілу для ОМС і підприємства ЖКГ технічної та матеріальної допомоги від міжнародних фінансових інституцій та іноземних держав;
- вирішення проблеми критичної заборгованості підприємств галузей за енергоносії шляхом реструктуризації або списання;
- вирішення проблеми заборгованості держави з різниці в тарифах перед підприємствами сфери ЖКГ та недопущення виникнення такої ситуації у майбутньому;
- удосконалення системи тарифоутворення;

- удосконалення відповідальності споживачів за несвоєчасну оплату спожитих послуг;
- удосконалення існуючих та напрацювання додаткових фінансових інструментів підтримки підприємств сфери ЖКГ.

Окрім того, важливим інструментом для зміни поточної ситуації у сфері ЖКГ є налагодження ефективної та постійної комунікації між профільними фахівцями ОМС різних громад та регіонів з метою обміну кращими практиками, напрацювання проблемних питань і пропозицій з їх вирішення.

СКОРОЧЕННЯ:

ЖКГ – житлово-комунальне господарство

КМУ – Кабінет Міністрів України

Мінрегіон – Міністерство розвитку громад та територій України

НКРКП – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

ОМС – органи місцевого самоврядування

ТКЕ – теплокомуненерго

ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ (КОМУНАЛЬНИХ) ПОСЛУГ ТА ВІДПОВІДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В цій аналітичній записці наведені основні проблеми органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. Аналітична записка складена за результатами отримання усних та письмових звернень від органів місцевого самоврядування та комунальних підприємств, аналізу нормативно-правової бази та діяльності суб'єктів сфери ЖКГ. Аналіз проблемних питань та пропозиції щодо їх вирішення Асоціація міст України використовує у діалозі з відповідними центральними органами виконавчої влади з метою поліпшення якості послуг населенню. З проблемними питаннями та пропозиціями щодо їх вирішення як в сфері житлово-комунального господарства так і в інших сферах можна ознайомитися на сайті Асоціації міст України в розділі «Децентралізація: галузевий діалог» <https://www.auc.org.ua/galuz/zhkg>.

ПРОБЛЕМА 1

Недосконала система тарифоутворення призводить до того, що тарифи на тепло- та водопостачання, а також на послуги поводження з відходами встановлюються на економічно необґрунтованому рівні, окрім того процес тарифоутворення складний та тривалий. Наслідком цього є систематичне виникнення заборгованості з різниці в тарифах, джерела та механізми відшкодування якої є постійною проблемою як для ОМС так і для органів державної влади. За таких обставин, підприємства (особливо це стосується підприємств теплопостачання) не можуть забезпечувати своєчасну оплату спожитих енергоносіїв, послуг з розподілу природного газу, виплачувати заробітну плату працівникам. Таким чином, виникає необхідність компенсації з різниці в тарифах та удосконалення системи тарифоутворення.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Для забезпечення беззбиткової діяльності підприємств тепло-та водопостачання, необхідно на законодавчому рівні удосконалити механізм тарифоутворення, а також компенсувати підприємствам тепло- та водопостачання залишки заборгованості з різниці в тарифах.

ПРОБЛЕМА 2

Внаслідок збройної агресії російської федерації у багатьох громадах пошкоджено або зруйновано об'єкти критичної інфраструктури сфер ЖКГ. ОМС на сьогодні не мають достатнього ресурсу для їх відновлення. Окрім того, складність виготовлення проєктної документації на таке відновлення або відбудову, отримання необхідних дозвільних документів є занадто тривалим для існуючих обставин. Таким чином, відновлення надання комунальних послуг, а також підготовка до проходження опалювального сезону 2022/2023 року в таких громадах є під загрозою.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Забезпечення фінансової підтримки за рахунок коштів державного бюджету відновлення сфери ЖКГ, яка постраждала внаслідок збройної агресії російської федерації. Спрощення механізму розробки та погодження проєктної документації, необхідної для відновлення, відбудови або демонтажу пошкоджених або зруйнованих об'єктів критичної інфраструктури сфер ЖКГ.

ПРОБЛЕМА 3

Катастрофічний обсяг існуючої заборгованості підприємств ТКЕ за спожитий природний газ, а також нараховані на неї штрафні санкції не дають їм можливості розрахуватися за борги без укладення договорів реструктуризації. Без погашення заборгованості у повному обсязі відсутні підстави для списання нарахованих штрафних санкцій. Разом з тим, можливість укладення договорів реструктуризації, передбачена Законом України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення» була заблокована внаслідок війни. Відповідно, відсутня можливість укласти договори реструктуризації, погасити заборгованість, списати нараховані штрафні санкції. Окрім того, місцеві бюджети за існуючої ситуації не зможуть бути фінансовим гарантом виконання підприємствами ТКЕ зобов'язань по розрахунках.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Внести зміни до Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення», продовживши строк для укладення договору реструктуризації та відтермінувати на 2 роки початок погашення заборгованості.

ПРОБЛЕМА 4

Заборгованість населення за спожиті житлово-комунальні послуги, яка значно зросла під час війни, призводить до погіршення фінансово-економічного становища підприємств сфери ЖКГ. Механізм стягнення коштів у судовому порядку є неефективним.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Ухвалення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку погашення заборгованості споживачів з оплати житлово-комунальних послуг» (№3613), який посилює відповідальність споживачів за несвоєчасну оплату спожитих послуг.

ПРОБЛЕМА 5

У органів місцевого самоврядування відсутній достатній фінансовий ресурс для оновлення сфери житлово-комунального господарства та будівництва нових об'єктів. В першу чергу це стосується напрямків поводження з відходами, водопостачання та водовідведення, забезпечення комерційного обліку наданих послуг, реалізації заходів з енергоефективності, ремонту комунальних доріг

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Передбачити в Державному бюджеті кошти для співфінансування проектів з оновлення сфери житлово-комунального господарства

ПРОБЛЕМА 6

Наказом МОЗ України від 12.05.2010 № 400 (zareєстрований Мін'юстом України від 01.07.2010 № 452/17747) державні санітарні норми та правила (ДСанПіН) «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Зазначений акт набув чинності з 01.01.2022 р., при цьому затверджені параметри питної води є набагато вищими, ніж передбачені вимогами Директиви ЄС 98/83/ЄС. На сьогодні переважна більшість підприємств водопостачання та водовідведення не можуть

забезпечити постачання споживачам питної води, яка б відповідала вимогам нового ДСанПіН. Неможливість постачання викликана необхідністю значних капіталовкладень у оновлення матеріально-технічної бази підприємств, кошти на що відсутні. Наслідком цього є загроза застосування до вказаних підприємств штрафних санкцій за постачання неякісної питної води, що ще більше погіршить їх фінансове становище.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Продовжити дію ДСанПіН 2.2.4-171-10 до 01.01.2023 р. До 01.01.2023 р. розробити та за-твердити нову редакцію ДСанПіН відповідно вимогам Директиви 98/83/ЄС.

ПРОБЛЕМА 7

Норми Житлового кодексу УРСР (1983 року) є застарілими, не відповідають існуючій системі органів влади, не врегульовують актуальні питання у галузі житлових відносин, зокрема: не від-повідають існуючій системі органів місцевого самоврядування; не містять механізм переведення житлових приміщень у нежитлові і навпаки; обмежують повноваження органів місцевого само-врядування щодо вирішення житлових питань на території окремого населеного пункту, а не території громади; суперечать нормам інших актів законодавства України. З урахуванням зазначеного, давно назріла необхідність викладення Житлового кодексу УРСР у новій редакції.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Необхідно розробити та прийняти новий Житловий кодекс України.

ПРОБЛЕМА 8

Існуюче національне законодавство у сфері поводження з відходами не відповідає взятим на себе Україною міжнародним зобов'язанням, не сприяє скороченню обсягів захоронюваних відходів та збільшення відходів, що підлягають повторному використанню, рециклінгу, скороченню кількості несанкціонованих сміттєзвалищ. Відповідні законодавчі ініціативи реалізовані у підготованому до другого читання проєкті Закону «Про управління відходами» (№ 2207-1-д).

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Забезпечити ухвалення у другому читанні проєкту Закону «Про управління відходами»

(№ 2207-1-д)

ПРОБЛЕМА 9

Суттєвою підтримкою ОМС та підприємствам ЖКГ у відновленні внаслідок збройної агресії російської федерації пошкоджених або знищених об'єктів критичної інфраструктури стає технічна та матеріальна допомога, яка надходить від міжнародних фінансових інституцій, неурядових організацій, іноземних держав. Разом з тим, ефективність такої допомоги недостатня, оскільки відсутні ефективна централізована система збору потреб ОМС та підприємств ЖКГ, інформація про наявні для отримання від донорів матеріали та обладнання, механізм визначення пріоритетності задоволення таких потреб тощо.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Створити централізовану систему на рівні держави, яка буде акумулювати інформацію про потреби ОМС та підприємств ЖКГ, формувати запити для задоволення таких потреб, ефективно розподіляти отриману допомогу.

Ця публікація була підготовлена за підтримки Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю її авторів та не може жодним чином сприйматися як такий, що відображає погляди Програми «U-LEAD з Європою», уряду України, Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії.